

Τίποτε έξω απ' το σώμα...

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ,
Ο Παλαιστής και ο Δερβίσης,
μυθιστόρημα, εκδόσεις **Πατάκη**, σελ. 317

Πολύς ο λόγος για την έμφυλη λογοτεχνία, σε κύκλους της κριτικής και της θεωρίας, ήδη από τη δεκαετία του '90, όπου στον αγγλοσαξονικό κυρίως χώρο άνοιξε μια τεράστια κουβέντα για το «φύλο της γραφής», στο πλαίσιο των περίφημων gender studies. Σαφώς, η συζήτηση συνεχίζεται, αδιάκοπη αλλά όχι πια τόσο θερμή, με τους μεταμοντέρνους θεωρητικούς και κριτικούς, κατά κανόνα, να εστιάζουν, συχνά πυκνά, σ' αυτό ακριβώς το ζήτημα.

ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΑΘΗΝΑΚΗ

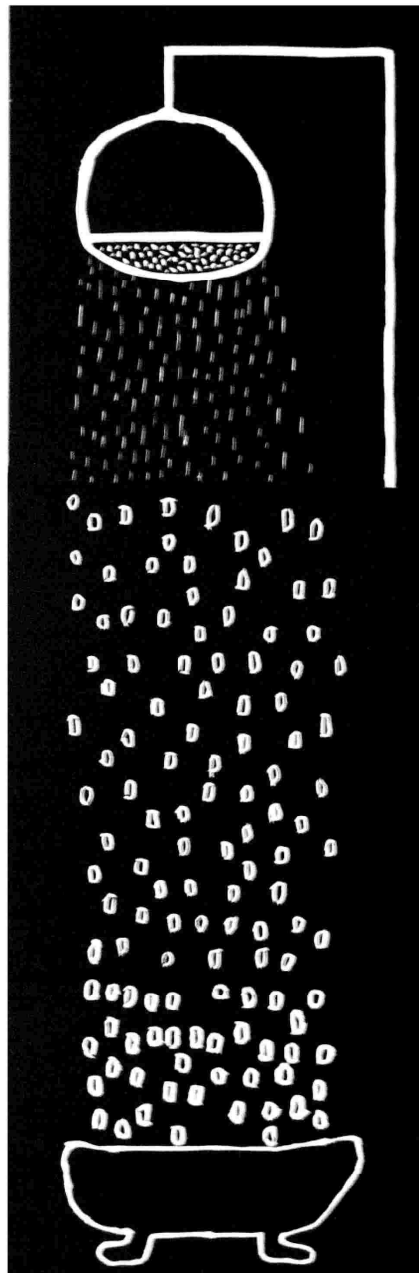
Έχω την αίσθηση, ωστόσο, ότι θα πρέπει, με αφορμή το καινούργιο μυθιστόρημα του Θεόδωρου Γρηγοριάδη, να εντάξουμε εν προκειμένω και τη «γραφή του σώματος». Πέρα από το φύλο της γραφής, αναφέρεται η έννοια του σώματος ως «αντικειμένου», και ως έννοια που ενυπάρχει σ' αυτόν τον κόσμο, που περιφέρεται ένθεν κι ένθεν ως σημαίνον συστατικό του. Ήδη από τον τίτλο του βιβλίου, έχουμε την αρχική θέση του συγγραφέα του: «Ο παλαιστής και ο δερβίσης», δύο πρόσωπα που, κυρίως, βασίζονται στο σώμα - στο σώμα που αγκαλιάζει, που παλεύει, που προσπαθεί, αναφορικά με το δεύτερο σκέλος, να ενωθεί με μια άνωθεν ψυχή.

Ο Γρηγοριάδης είναι γνωστός και πετυχημένος υπηρέτης της «γραφής του σώματος» - αλλού, και της «ενσώματης γραφής». Σε όλα του τα βιβλία, οι σωματικές κινήσεις και οι επαφές, οι αντιδράσεις του ανθρώπινου οργανισμού, κατακλύζουν και αναστατώνουν την αφήγηση, τον αναγνώστη και, βέβαια, το σύνολο του βιβλίου. Δεν υπάρχει σημείο, κεντρικό ή δευτερεύον, στα βιβλία του, όπου το σώμα, με όλα όσα του αντιστοιχούν, να μην είναι αυτό το στοιχείο που περικλείει τα πάντα. Ίδρωτας, σουσουσία, ερωτικά υγρά, φιλικές ενώσεις, αγγίγματα παντός είδους, ακόμη και στομαχικές αναταράξεις, διατρέχουν τα κείμενά του, χωρίς ούτε μια στιγμή να υποπίπτουν στο επίπεδο του κωδαιού ή του έκφυλου - δίχως αυτό να σημαίνει ότι αφ' εαυτών τους τα δυο τελευταία είναι αποδιοπομπαία.

Με ρίζες στη gay κουλτούρα και αισθητική, με μια, σχεδόν προτεσταντική, πειθαρχία στον μοντερνισμό και με μια μεταμοντέρνα αύρα, ο Γρηγοριάδης επανέρχεται μ' αυτό το μυθιστόρημα όχι απλώς για να επαναφέρει στοίχεια και στοιχεία που τον κάνουν γνώριμο στο κοινό, αλλά, παράλληλα, με μια υποδόρια διάθεση, να μιλήσει για το σήμερα, για την τρέχουσα Ιστορία. Οι πολιτικοκοινωνικές του διαστάσεις, εμφανείς σε άλλα βιβλία, εδώ γίνονται πλέον το βασικό του μέλημα. Κι όχι με τον τρόπο που βλέπουμε στην καθαρόαιμη κοινωνική λογοτεχνία: ο συγγραφέας αναζητά τον πυρήνα, το μεδούλι αυτού του κόσμου, μέσω της αυτόνομης αλλά και εξαρτημένης, φορές φορέας, ύπαρξης των ηρώων του σ' ένα σύστημα, σ' ένα σύνολο.

Ο Τζεμάλ, ο περίφημος και γυμνασμένος Άδωνις του μυθιστορήματος, ο τούρκος παλαιστής και θερμός εραστής πάντων και πασών, χρησιμεύει ως αφηγηματικό όχημα για τη γραφή του σώματος, αφενός, και για τις πολιτικοκοινωνικές της διαστάσεις, αφετέρου. Ο Γρηγοριάδης, ευφρώς, βάζει αυτόν τον ήρωα στο κέντρο όλης της αφήγησης, προκειμένου να κάνει σαφή την προσήλωσή του σ' ότι δεν υπάρχει τίποτε έξω απ' το σώμα (όπως έκλεινε το *Έξω απ' το σώμα*, ένα παλαιότερο μυθιστόρημά του), μα και να μιλήσει για το ενιαίο του ανθρώπινου είδους. Πέρα από πολιτικές διαφορές -ένα βήμα μακράν των σεξουαλικών ταυτοτήτων-, ο Τζεμάλ δεν αποτελεί μόνον αγωνιστή στις γνωστές παλαίστρες της Αδριανούπολης είναι, πάνω και πέρα απ' όλα, ο παλαιστής-σύμβολο της απόλυτης ταύτισης των ανθρώπων μεταξύ τους.

Στις τέσσερις ενότητες του βιβλίου, ο Γρηγοριάδης εναλλασσει τ' αφηγηματικά πρόσωπα, για να θέσει επί τάπητος της διαστάσεις πρόληψης των γεγονότων απ' τους διαφο-

la douche froide

ρετικού ήρωες. Και 'κει είναι το έτερο μεγάλο του επίτευγμα. Μάστορας των φωνών και του διαφοροποιούμενου ύφους, ο συγγραφέας καταφέρει ν' αφηγηθεί όλες τις δυνατές απόψεις των γεγονότων, συνοψίζοντας έτσι τα πάντα στον παντογνώστη αναγνώστη και όχι στον παντογνώστη αφηγητή. Βλέπουμε, λοιπόν, το βιβλίο της Μιρέλλας -της μυ-

στηριδούς και παντί τρόπω λάγνας δημοσιογράφου-, το βιβλίο του Διονύση -του χαμένου και παντί τρόπω ανασωμένου γραφιά-, το βιβλίο του κανένα -όπου η τρίτοπρόσωπη αφήγηση γεμίζει τα κενά που είχε δημιουργήσει η υποκειμενικότητα των προηγούμενων αφηγητών-, και το κανένα βιβλίο, στο τέλος, όπου φτάνει η Ιστορία στο αποκορύφωμά της, αποκαθιστώντας την «αλήθεια».

Στο βιβλίο αυτό παρελαύνουν πολλοί και διάφοροι ήρωες, ο καθένας βάζοντας ένα λιθαράκι στην ιστορία, που θέλει τις παραθρησκευτικές σχέτες υπογωγής να θέτουν σε κίνδυνο τον πανεπιστημιακό καθηγητή - τον δερβίση που έψαξε να ενωθεί, άπαξ και διά παντός μ' έναν θεό, δικό του κατασκευάσμα. Αυτό που έχει σημασία, όμως, είναι η παρουσία του Τζεμάλ - του παλαιστή που οι κινήσεις του σώματός του διαδιαφορούν για τον χωροχρόνο του μέσου όρου - ένα σώμα που προκαλεί δεινά και σχιζοφρένεια.

Ο Γρηγοριάδης μπαίνει βαθιά στον ψυχισμό των ηρώων του, κάτι που θέλει τεράστια προσοχή κατά την ανάγνωση - δυστυχώς, ένα απλό πέραςμα του βιβλίου δεν είναι αρκετό για να συνειδητοποιήσει κάποιος το βαθύ σκάψιμο του συγγραφέα, την επιθυμία του, στα όρια του πάθους, να ορίσει το ατομικό και το συλλογικό ως αλληλένδετα και σε φαύλο κύκλο στοιχεία της Ιστορίας. Το πηναιέλα στην Αδριανούπολη, τη Θεσσαλονίκη, την Αθήνα, την Κωνσταντινούπολη, την Ξάνθη, φωτίζει, μεταξύ άλλων, και την ανατολίτικη πλευρά που ενυπάρχει, θέλοντας και μη, στα καθ' ημάς. Ας μη βιαστούν οι «πατριώτες» να εξεγερθούν. Ο Γρηγοριάδης θεωρεί ως ένα τους λαούς, ειδικά τους δικούς μας γειτονικούς, ως πρεσβευτές ενός σώματος που πάλλεται να ενωθεί με τον κόσμο, μ' έναν τρόπο όπου προτάσσεται η απτή πραγματικότητα έναντι οποιασδήποτε μεταφυσικής πρεμούρας.

Οι καφενέδες και τα χαμάκι, οι πολυτελείς γκαλερί και οι παλαιότερες, δένονται σαν ένα ψηφιδωτό φτιαγμένο να εξιστορήσει τα πάθη και τα λάθη - χαραγμένα στο παρόν και στο παρελθόν, έτοιμα να εγκατασταθούν σ' ένα αβέβαιο μέλλον. Ο πανερωτισμός, ας το πούμε έτσι, των ηρώων, με τον Τζεμάλ στο κέντρο, δεν είναι απλώς ένα ίδιον του Γρηγοριάδη - σε τούτο το βιβλίο παίρνει σάρκα και οστά και γίνεται η κινητήριος δύναμη των πάντων, προκειμένου οι ήρωες να εντοπίσουν το αδιέξοδο στο οποίο έχει φτάσει η ζωή τους. Τ' ανελέητα ταξίδια στον έξω κόσμο δεν είναι παρά η αδυσώπητη επιθυμία να βουτήξει ο κάθε πρωταγωνιστής στο δικό του έλδον, αλλά και στην άλλων. Ο άνθρωπος υπάρχει μόνον ως συνάνθρωπος, και ο Γρηγοριάδης αυτό το γνωρίζει καλά.

Θα ήταν εύκολο, και φυσικά άδικο, να μιλήσουμε απλώς για ερωτικά γαϊτανάκια και ίντριγκες - εκεί είναι το πρώτο επίπεδο. Ο συγγραφέας όμως πάει πολύ παρακάτω: χρησιμοποιεί τ' αρχέγονα έντοικτα του ανθρώπου, για να ενώσει, σ' έναν ενιαίο, μη συγκυριοσικό πια όλον, τα πρόσωπα του έργου του, τα οποία αποτελούν τον τελευταίο αναβαθμό της μοίρας του ανθρώπου και της γλύκας, της γλυκιάς αίσθησης του να είσαι άνθρωπος: η μέθοδος του Γρηγοριάδη έρχεται μέσ' απ' τον έρωτα, ομοφυλοφιλικό ή μη, για να οδηγηθεί, μαζί του κι εμείς, στην απόλαυση του να είσαι αναγνώστης μιας λογοτεχνίας που δεν αγκυλώνεται σε στετισμούς ή δακρύβρεχτους έρωτες ή, απλώς, λάγνες σκηνές σεξ, αλλά ανάγει την ορμέμφρη ανάγκη των ανθρώπων σε ιερό ναό αφήγησης και αίσθησης. Εκεί, έρχεται η ώρα ν' αναμετρηθείς με τον εαυτό σου: μπορείς ν' ανεξίσει την έντονη ομαμικότητα ως αδιέξοδο κατάληξη του ταλαιπωρημένου, από ανελέητα σεωεξωτερικά ταξίδια, εαυτού σου, δίχως ταυτόχρονα να καταστείς έρμαιο των ενστίκτων σου; Ο Γρηγοριάδης δείχνει τον δρόμο.

Με αφορμή αυτό το βιβλίο, ίσως έχουμε μια ακόμη καλή ευκαιρία ν' αρχίσουμε μια συζήτηση για την εν γένει συντηρητικοποίηση της λογοτεχνίας (και, αναπόφευκτα, της κοινωνίας) στην Ελλάδα. Να δούμε, επιτέλους, ότι η λογοτεχνία μπορεί ν' ανανεώσει ή και να διαλύσει τα στεγανά και τα κλισέ στον έρωτα, στο σώμα και τον κόσμο. Ο Θεόδωρος Γρηγοριάδης αυτό το έχει καταλάβει εδώ και χρόνια - και το γράφει με σθένος και με ανωφερή συνέπεια.

Ο Δημήτρης Αθηνάκης είναι ποιητής